SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Teie 03.11.2026 nr 1-6/3571-1/

Siseministeerium
info@siseministeerium.ee
Pikk 61
15065, Tallinn

Meie 17.11.2026 nr 5.2-2/26588-2

Eelnõu tagasiside

Sotsiaalkindlustusametile (SKA) on esitatud arvamuse avaldamiseks Vabariigi Valitsuse määruse **"Ulatuslikuks evakuatsiooniks valmistumise, selle läbiviimise ja kohaliku omavalitsuse üksuse sellele kaasaaitamise nõuded, tingimused ja kord ning nõuded evakuatsioonikohtadele"** eelnõu. SKA tutvus eelnõuga ja alljärgnevalt esitame tähelepanekud, mis puudutavad evakuatsioonikohtade, kogunemis- ja transpordipunktide korraldust ning sotsiaalhoolekandelise abi, sealhulgas vältimatu sotsiaalabi (VÄSA) osutamist kriisiolukorras. Kommentaarid tuginevad muuhulgas SKA kogemusele Ukraina sõjapõgenike vastuvõtu korraldamisel.

1. Eelnõust jääb ebaselgeks, kuidas on mõeldud inimeste liikumine kogunemispunkti, transpordipunkti ja evakuatsioonikoha vahel – kas eeldatakse, et inimene jõuab alati esmalt kogunemis- või transpordipunkti, kus tehakse otsus tema edasise suunamise kohta, või on võimalik liikuda ka otse evakuatsioonikohta. Kuna transpordipunktist võib toimuda liikumine nii kogunemispunkti kui evakuatsioonikohta, peaks meie hinnangul abivajaduse hindamise võimalus olema tagatud ka evakuatsioonikohas, mitte ainult kogunemispunktis. Seejuures peaks evakuatsioonikohas olema tagatud abivajaduse pidev märkamine, mitte ainult ühekordne hindamine saabumisel, ning sellega koos ka psühhosotsiaalse esmaabi kättesaadavus koos füüsilise esmaabiga.

2. Sooviksime juhtida tähelepanu evakuatsioonikoha ja sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) vahelisele suhtele, mis eelnõus ega seletuskirjas ei ole selgelt avatud. Eelnõus kasutatav mõiste „ajutine majutus“ kattub sisuliselt kohaliku omavalitsuse (KOV) SHS-ist tuleneva ülesandega tagada ajutine majutus vältimatu sotsiaalabi raames, kuid seost SHS-iga ega viidet vastavale seletuskirja osale me ei leia (välja arvatud seletuskirja viide sotsiaalabile). Sellest tulenevalt jääb ebaselgeks, kas evakuatsioonikoha esmane eesmärk peaks pigem olema ajutine viibimine, mitte ajutine majutus, mis on juba SHS kaudu reguleeritud, ning mis ulatuses on KOV-il üldse kohustus avada evakuatsioonikohti majutuseesmärgil, kui paralleelselt kehtib kohustus tagada vältimatu sotsiaalabi. Sealjuures jätab eelnõu § 3 lõike 1 punkti 6 sõnastus mulje, nagu oodataks KOV-ilt evakuatsioonikoha kaudu sisuliselt vältimatu sotsiaalabi tagamist – see seos vajaks selgemalt lahti kirjutamist koos viidetega SHS-i asjakohastele sätetele. Samas kontekstis jääb arusaamatuks ka kerksuskeskuste koht süsteemis, kuna seletuskirjas on evakuatsioonikohana nimetatud ka koole, spordihooneid, kultuuri- ja rahvamaju, kerksuskeskuseid ning majutusasutusi, ent nende omavaheline funktsionaalne suhe – kas tegemist on kattuvate, paralleelsete või järjestikuste lahendustega – jääb selgitamata, arvestades, et ka kerksuskeskuste avamiskohustus laieneb KOV-idele.

3. Ebaselge on vastutuse ja mehitamise küsimus kogunemis- ja transpordipunktides. Eelnõu § 4 punkti 6 kohaselt tagab KOV vastavate punktide toimepidevuse, kuid ei selgu, millised sisulised nõuded on punktidele seatud, kes ja millise otsuse alusel punkti käivitab ning – kui eeldatakse ka abivajaduse hindamise läbiviimist – kas seda teeb Päästeamet ja milliste kriteeriumite või

metoodika alusel. Analoogne küsimus kordub kogunemispunkti ja transpordipunkti puhul andmete kogumisel: ei ole selge, kes kogub inimeste andmeid, mis õiguslikul alusel ning kes vastutab abivajaduse hindamise eest. Seletuskirjas on viidatud, et inimest saab transportida ainult evakuatsioonikohta, kuid meie hinnangul ei saa välistada ka transportimist mujale, näiteks otse konkreetsele teenusele, kui hindamise tulemus seda õigustab. Samuti jääb lahtiseks, kuidas toimub infovahetus erinevate punktide ja asutuste vahel. SKA vaates on oluline, et sotsiaalhoolekandelise abi osutamine, sealhulgas abivajaduse hindamine ja VÄSA, fikseeritakse KOV-ide poolt STAR-is nagu tavapäraselt, ning et inimese toomine evakuatsioonikohta ei oleks eesmärk omaette, vaid vahend, mille kaudu inimene jõuab talle vajaliku teenuseni.

4. Juhime tähelepanu mitmele täpsustamist vajavale kohale eelnõu § 5 juures, mis kehtestab nõuded evakuatsioonikohale. Lõikes 3 nimetatud pesemisvõimaluse mõiste on defineerimata – ettepanek on täpsustada, et pesemisvõimalus tähendab sobivaid pesemiskohti, vee kättesaadavust ning võimalust neid privaatselt kasutada. Lõikes 4 sätestatud magamisala mahutavuse nõudest (4 m²) on tehtud erand majutus- ja hoolekandeasutustele, tulenevalt valdkondlikest erinõuetest. Samas ei selgu, kas evakuatsioonikoht peab olema avatud ööpäevaringselt ja kuidas on sellisel juhul tagatud inimeste turvalisus. Soovitame nõuete kujundamisel lähtuda SKA kodulehel avaldatud VÄSA abimaterjalist, kus on muu hulgas rõhutatud, et hoolekandeasutus peab arvestama elanike abivajaduse, hooldustoimingute ja ohutu liikumisega – need põhimõtted on asjakohased ka evakuatsioonikoha kontekstis, seda enam, et erivajadustega inimesed viibivad ka kodu- ja kogukonnapõhistel teenustel ning nende jõudmine evakuatsioonikohta ei ole välistatud. Täiendavalt jääb seletuskirjas ebaselgeks toidu ja joogivee tagamise maht. Soovitame siingi lähtuda VÄSA nõuetest. Samuti jääb ebaselgeks kas evakuatsioonikohas eeldatakse inimeste iseseisvat toiduvalmistamist või tagatud toitlustust, kuna seletuskiri viitab veevarustuse vajadusele toidu valmistamiseks, mis jätab mulje iseseisvast valmistamisest.

5. Peame oluliseks juhtida tähelepanu üleriigilise koordinatsiooni vajadusele. Seletuskirjas väljendatud lootus, et inimesed liiguvad evakuatsioonikohast „võimalusel edasi“, ei selgita, mis saab, kui edasiliikumisvõimalus puudub, ning kas sellisel juhul nähakse, et KOV tegeleb inimesega edasi SHS alusel. Ilma piisava liikumiste reguleerimiseta tekib oht, et inimesed koonduvad teatud evakuatsioonikohtadesse, jättes teised kasutuseta, mis tekitab ebaproportsionaalset koormust üksikutele KOV-idele. Sellist olukorda nägime ka Ukraina sõjapõgenike vastuvõtu korraldamisel, kus inimesed ja nende abistajad liikusid otse endale sobivasse KOVi (ja sealt majutuskohta). Soovitame näha ette üleriigilise koordinatsioonimehhanismi, mis arvestaks kogunemispunktis tehtud abivajaduse hindamise tulemusi ja suunaks inimesi võimalikult kiiresti püsivama lahenduse suunas. Seotult sellega soovime rõhutada, et ajutised lahendused tuleks juba algusest kavandada selliselt, et need saaksid vajadusel kujuneda püsivaks lahenduseks – ka see on õppetund Ukraina kogemusest. Samal põhjusel on SKA hinnangul tegemist sisuliselt SHS-i ja VÄSA kohaldamisalaga ka nende inimeste puhul, kellel puudub võimalus kriisiolukorra ajal liikuda lähedaste juurde või leida alternatiivne majutus: neile tuleb abi osutada kuni abitust olukorrast väljaaitamiseni, ning sõltuvalt olukorra kestusest tuleb juba varakult hakata kaaluma püsivaid lahendusi, kuna reaalsuses ei pruugi kõigil tekkida võimalust oma elukohta naasta.

6. Sooviksime, et evakuatsioonikoha kontseptsiooni juures pööratаks senisest enam tähelepanu vaimse tervise toele ja turvatunde tagamisele. Lisaks esmaabi ja tervishoiuteenuse osutamise infole peaks evakuatsioonikohas olema kättesaadav ka vaimse tervise alane informatsioon, eelkõige psühholoogilise esmaabi võtted. Ulatusliku sündmuse korral on inimestele oluline lisaks praktilisele abile tagada ka emotsionaalne turvatunne – selge ja usaldusväärne info toimuva kohta, abi igapäevaste vajaduste lahendamisel ning võimalus rääkida oma muredest ja reaktsioonidest. Seetõttu on oluline, et evakuatsioonikohas osataks märgata suuremat tuge vajavaid inimesi, näiteks lapsi, eakaid, erivajadustega inimesi või tugevat stressi kogenud isikuid, ning pakkuda neile psühholoogilist esmaabi või suunata nad edasi professionaalse abi juurde. Sellega seoses on oluline, et lisaks voodikoha olemasolule oleks tagatud turvalisus magamisalas, pesuruumides ja tualettides, sealhulgas naiste, laste ja meeste privaatsus. SKA on selleks Päästeametile vajalikud materjalid edastanud. Lisaks teeme lähtuvalt WHO psühholoogilise esmaabi juhendist ettepaneku, märkida vähemalt seletuskirjas, et lisaks magamiskohtadele võiks evakuatsioonikohas vajaduse korral olla võimalik kasutada rahulikku ja ligipääsetavat ruumi või

eraldatud ala, kus saab pidada konfidentsiaalset vestlust ja pakkuda esmast psühhosotsiaalset tuge.

7. Juhime tähelepanu personali kvalifikatsiooni puudutavale ebaselgusele. Seletuskirjas on viidatud evakuatsioonikohas personali olemasolule ja töökorraldusele, kuid ei täpsustata, millise kvalifikatsiooniga personali eeldatakse, millised on nende põhifunktsioonid ning kas ideaalolukorras on ette nähtud personali arvu sidumine voodikohtade arvuga.

8. Sooviksime tähelepanu juhtida ressursside võimalikule ristkasutusele. Seletuskirjas mainitud majutusasutuste kasutuselevõtu osas jääb ebaselgeks, kas KOV-idelt oodatakse iseseisvalt lepingute sõlmimist. Juhime tähelepanu, et SKA ja Päästeameti koostöös on juba sõlmitud raamlepingud erasektori majutusasutusega, mida asutused saavad kasutada oma pädevusalasse jäävate ülesannete täitmiseks, sealhulgas Päästeamet evakuatsioonikohtadena, mis vajadusel antakse hiljem üle KOV-idele. Palume eelnõu ja seletuskirja koostamisel nende olemasolevate kokkulepetega arvestada, et vältida dubleerimist ja ressursside ristsõltuvuste tähelepanuta jätmist.

9. Peame vajalikuks tähelepanu juhtida haavatavatele sihtrühmadele. Ebaselge on, milline on KOV-i ootus seoses lisainfo andmisega erivajadustega inimeste evakuatsiooni korraldamiseks, ning oluline on arvestada, et kõikide haavatavate sihtrühmade kohta ei pruugi KOV-il infot olemas olla – kriisiolukorras võivad abi vajada ka inimesed, kes ei ole varem olnud KOV-i vaateväljas. Ligipääsetavuse osas rõhutab seletuskiri ligipääsetavate hoonete eelistamist, kuid juhul kui see pole võimalik, nähakse ette evakuatsioonikoha „kohandamine“, ilma et oleks selge, mida see sisuliselt tähendab, arvestades puudega inimeste vajaduste suurt varieeruvust. Ukraina sõjapõgenike vastuvõtu kogemusele tuginedes soovitame pigem hoida ligipääsetavad evakuatsioonikohad eraldi vaateväljas, et tagada nende eelisjärjekorras kasutamine just neile, kellele ligipääsetavus on kriitilise tähtsusega. Lisaks puudub eelnõus käsitlus lemmikloomadega inimeste vastuvõtust – jääb ebaselgeks, kas eeldatakse, et inimesed ei liigu lemmikloomadega või neid ei võeta vastu, või tuleks ette näha eraldi asukohad lemmikloomadega inimeste vastuvõtuks, arvestades ka seda, et kõik inimesed ja loomad omavahel allergiate, turvatunde jms tõttu ei sobi.

Oleme valmis eelnõu edasisel arendamisel kaasa rääkima ja oma kogemust, sealhulgas VÄSA ja Ukraina sõjapõgenike vastuvõtu praktikast tulenevaid õppetunde, täiendavalt jagama.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Leila Siiroja
osakonna juhataja, peadirektori ülesannetes

Sama: Sotsiaalministeerium

Andrus Jürgens
57833628, Andrus.Jurgens@sotsiaalkindlustusamet.ee

Liis Paloots
5870 6922, Liis.Paloots@sotsiaalkindlustusamet.ee

Kaire Tamm
5382 4249, Kaire.Tamm@sotsiaalkindlustusamet.ee